

4

Tilojen valtasuhteet sote-alan monialaista yhteistyötä määrittelemässä

Arttu Salo

Johdanto

Käsittelen tässä luvussa kysymystä sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota tukevasta tilasuunnittelusta. Sosiaalityön tutkijana olen kiinnostunut erityisesti siitä, miten tilasuunnittelussa ja kehittämisessä vastataan sosiaalityölle tyypillisiin kompleksisiin asiakastilanteisiin ja tuen tarpeisiin. Lähdän liikkeelle näkemyksestä, että tilat, tilojen käyttö ja tilatarpeet ovat keskeisiä ratkaistavia kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa (Salo 2023). Uudistuksessa vastuu sote-palveluista on siirtynyt kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille ja samalla alan palvelurakenteita on muutettu. Vastuun siirtyminen ja palvelurakenteiden muutos on synnyttänyt monia kysymyksiä sote-tiloihin liittyen. Näistä tilojen omistajuuteen liittyvät kysymykset ovat merkittäviä, mutta palvelujen ja toiminnan näkökulmasta keskeisempää on pohtia, miten palvelurakenteiden muutos muuttaa tilatarpeita. Muuttuvien tilatarpeiden tunnistamisen ja niihin vastaamisen voi nähdä aiheuttavan painetta julkiselle rakentamiselle ja tilasuunnittelulle. Uusien sote-tilojen rakentamisen, ja jo olemassa olevien sote-tilojen remontoinnin, yhteydessä pitäisi olla yhä olennaisempaa miettiä sitä, miten tilasuunnittelulla tuetaan muuttumassa olevia integroituvia sotepalveluja. (Harjunheimo & Peteri 2023; Rönkkö & Tourula & Härkönen & Rautio & Hentilä 2017.)

Tutkimukseni taustalla on kaksitahoinen ajatus toisiaan määrittelevistä ja muotoilevista tiloista ja sosiaalisista suhteista. Yhtäältä tilan voi lähtökohtaisesti käsittää rakentuvan kulttuurisesti ja sosiaalisesti. Tila, ja tilan merkitys, muodostuu kulttuurisessa merkityksen annossa ja sosiaalisissa kohtaamisissa ja muotoutuu aina suhteessa ihmisiin, asioihin, esineisiin ja tilanteisiin. (Dovey 2010, 4–6; Häkli 1999, 45–52; Ridell & Kymäläinen & Nyysönen 2009.) Toisaalta voidaan ajatella, että sosiaaliset suhteet tarvitsevat toteutukseen tilan ja viime kädessä juuri tila tekee ne ylipäättään mahdollisiksi ja määrittää niiden muodon (Lefebvre 1991, 401–402; Tunturi & Syrjämä 2002). Tila ei siis ole vain tyhjiö, neutraali lavaste tai säiliö ihmisen toiminnalle (Foucault 1997; Ridell ym. 2009), vaan arkkitehtonisen tilan voi nähdä määrittelevän ja luokittelevan, rajoittavan tai laajentavan, ihmisen ja ihmisryhmien elämää, asemaa ja käyttäytymistä (Kanerva 2002; Markus 1993, 3–5). Tilan fyysistä ulottuvuutta ei voikaan vain ohittaa, kun pohditaan tilan saamia merkityksiä, sillä materiaaliset puitteet ohjaavat tilojen kokemista ja merkityksellistämistä tietynlaisiksi (Kymäläinen 2009; Markus 1993, 3–5).

Sote-integraatiota tukevan tilasuunnittelun ja sotepalvelujen kehittämisen näkökulmasta ymmärrän tämän tarkoittavan ennen kaikkea sitä, että tilat ovat oleellinen tekijä sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiossa. Sotepalvelut sosiaalisten suhteiden muotoina tarvitsevat toteutuakseen tilat ja voidaan ajatella, että vasta tilat tekevät niistä mahdollisia ja määrittelevät niiden muodon. Toisin sanoen arkkitehtoniset tilat osaltaan määrittelevät, millaisiksi uudistuvat integroituvat sotepalvelut voivat muotoutua ja kehittyä (ks. Harjunheimo & Peteri 2023). Näin ajatellen tilasuunnittelun roolin voi nähdä sotepalvelujen kehittämisessä hyvin keskeisenä ja siinä tulisi olla selkeä ymmärrys siitä, millaisia sotepalveluja ollaan kehittämässä (Rönkkö ym. 2017; Salo 2023). Yhtenä sotepalveluiden kehittämiskohteena on monialainen yhteistyö, joka sosiaalityön tutkimuksessa on nähty asiakkaiden kompleksisiin tilanteisiin ja avuntarpeisiin vastaavana työtapana (Kuluski & Ho & Hans & La Nelson 2017; Raitakari & Räsänen & Kostianen & Juhila 2019; Reeves & Lewin & Espin & Zwarenstein 2010).

Tutkimuksellinen katseeni kohdistuu tällä luvussa sote-alan monialaiseen yhteistyöhön ja sen tilallisiin ehtoihin. Luen rinnakkain kahta sote-kehittämiseen liittyvää aineistoa, kehittäjätyöntekijöiden haastatteluja ja yliopistollisen sosiaali- ja terveyskeskuksen tarveselvitystä, joissa molemmissa kuvitellaan ja kuvataan tulevia sote-tiloja ja niissä työskentelyä. Tarkoitukseni on näitä tilakuvauksia tarkastelemalla hahmottaa, millaisten tilojen kuvataan mahdollistavan monialaista yhteistyötä ja tunnistaa, millaisiin ymmärryksiin monialaisen yhteistyön tavoitteista ja olemuksesta tilakuvaukset pohjautuvat. Tilakuvausten luennassa ja tulkinnassa keskustelukumppanina ja apuna käytän aiemman sosiaalityöntutkimuksen näkemyksiä sosiaalityön tilojen valtasuhteista ja monialaisesta yhteistyöstä. Aiemman tutkimuksen esittelyn jälkeen esittelen tutkimusaineistoni ja analyysimenetelmän, minkä jälkeen käyn kolmessa tulosluvussa läpi keskeiset havaintoni ja tulkintani. Lopuksi pohdin tutkimukseni antia.

Tilojen valtasuhteet ja monialainen yhteistyö sosiaalityön tutkimuksessa

Arkkitehtonista rakennettua ympäristöä ja tiloja, erityisesti näihin kytkeytyviä kulttuurisia merkityksiä ja niiden vaikutuksia sosiaalityön käytäntöihin, on tarkasteltu sosiaalityön tutkimuksen parissa jo sangen kauan (Bryant & Williams 2020; Grittner & Burns 2021). Tilaa ja tilan käyttöä on käsitteellistetty niin ihmismaantieteen (esim. Massey 2008), kriittisen arkkitehtuurin (esim. Dovey 2010; Markus 1993) kuin yhteiskuntatieteellisen tilatutkimuksen (esim. Foucault 1997; Lefebvre 1991) pohjalta. Oleellista tässä käsitteellistämässä on ollut, että tilaa on sosiaalityön tutkimuksessa tarkasteltu lähtökohtaisesti kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentuvana, mutta tilan fyysistä ulottuvuutta ei ole vain sivuutettu (Jeyasingham 2014; 2016; Juhila ym. 2022). Sosiaalityön tilatutkimuksessa on pääsääntöisesti pidetty mukana ajatus siitä, että vaikka tilan voi nähdä rakentuvan kulttuurisessa merkityksenannossa ja sosiaalisissa kohtaamisissa, fyysisillä puitteilla voidaan ohjata tilan kokemista ja kehittymistä tietynlaiseksi. (Grittner & Burns 2021; Weeks 2004.)

Erityisen kiinnostuksen kohteena sosiaalityön tilatutkimuksessa on ollut, julkisia laitoksia ja laitosrakentamista tarkastelevan kriittisen arkkitehtuurin tavoin (mm. Dovey 2010; Hillier & Hanson 1984; Markus 1993; 2006), tiloihin kietoutuvat ja niitä lävistävät valtasuhteet, joita on tarkasteltu laveasti määritellen kahdesta toisiinsa limittyvästä näkökulmasta (Salo 2023). Yhtäältä on tarkasteltu sitä, miten asiakas-kohtaamiset ja työskentely erilaisissa sosiaalityölle tyypillisissä tiloissa, toimistoissa, kodeissa ja asuntoloissa sekä etäyhteyksillä, tuottavat tilaa ja sitä läpäiseviä valtasuhteita (Jeyasingham 2020; Juhila 2018, 105–189; Juhila & Raitakari 2022; Stanley & Larkins & Austerberry & Farrelly & Manthorpe & Ridley 2016). Toisaalta huomio on ollut siinä, miten sosiaalityön tilojen järjestely ja suunnittelu sekä tilojen kuvaukset tuottavat ja edustavat erilaisia hierarkioita. (Bryant & Williams 2020; Jeyasingham 2016; Poland & Lehoux & Holmes & Andrews 2005.) Eritoten jälkimmäisessä näkökulmassa tilojen valtasuhteiden tarkastelu ja tunnistaminen pohjautuvat kulttuurisiin ymmärryksiin tilojen arvokkuudesta (Eräsaari 1995, 120–124), jotka voidaan tiivistää dikotomisten paikkaa, sijaintia ja välimatkaa merkitsevien käsitevastinparien, alhaalla-ylhällä, edessä-takana, sisällä-ulkona, etäällä-lähellä, avulla (Eräsaari 1995, 120–136; Jeyasingham 2014; Poland ym. 2005).

Sosiaalityön tilatutkimuksessa näiden käsitevastinparien on nähty ilmaisevan niin asiakkaan ja työntekijän, työntekijän ja johdon kuin eri alojen asiantuntijoiden välisiä valtasuhteita (Salo 2023). Vastinpareja tarkastelemalla on haettu vastauksia muun muassa siihen, miten tilalliset ratkaisut ja järjestelyt osoittavat ja vahvistavat sitä, kuka kontrolloi sisäänkäyntiä, kenen intressejä palvelee, kuka asettaa agendat ja miten muistutetaan sosiaalityön asiakkaita heidän asemastaan sosiaalisen hierarkian pohjimmaisina (Eräsaari 1995, 99–180; Jeyasingham 2016; Poland ym. 2005).

Alhaalla-ylhällä käsitepari on yhdistetty kulttuurisissa ymmärryksissä byrokraattiseen ja institutionaaliseen valtaan. Johtajien ja asiantuntijoiden tilat ovat laitosten ja toimitilojen ylimmissä kerroksissa, kun taas asiakkaiden, asukkaiden ja

työntekijöiden tilat on sijoitettu alimpiin kerroksiin. (Eräsaari 1995, 120–124; Markus 1993; ks. myös Raitakari ym. 2022.) Vastaavasti edessä-takana käsiteparissa toistuu kulttuurinen ymmärrys, jossa taempana olevat tilat nähdään arvokkaampina kuin edessä olevat. Institutionaalisissa tiloissa, joita monet sosiaalityön tilat edustavat, takana olevat tilat on varattu johtajille ja asiantuntijoille, ja etuosassa olevat tilat jäävät asiakkaille ja työntekijöille. (Eräsaari 1995, 125–126; Markus 2006.)

Sosiaalityön, ja laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollon, tiloissa alhaalla-ylhäällä ja edessä-takana käsiteparit yhdistyvät usein sisällä-ulkona käsitepariin. Kulttuurisesti arvokkaimmiksi määrittyviin sisään, taakse ja ylös pääsyä valvotaan. Perinteisessä julkisessa sosiaali- ja terveystalokentämisessä palveluihin pyrkivä asiakas joutuu arvioivan katseen kohteeksi jo alimpiin kerroksiin sijoitetuissa sisääntuloauloissa, joihin sisäänpääsyä valvovat työntekijät on sijoitettu. Heillä on valtaa määrittää, kuka pääsee sisälle, kuka jää ulos. (Hillier & Hanson 1984, 183–197; Markus 1993; 2006.) Muiden käsiteparien lailla myös etäällä-lähellä käsiteparissa toistuu dikotominen kulttuurinen ymmärrys tilojen arvosta: lähelle sijoitetut ovat tärkeämpiä kuin etäällä olevat (Dovey 2010, 14–20; Eräsaari 1995, 93–94).

Samoihin eri alojen asiantuntijoiden, työntekijöiden ja johdon sekä työntekijöiden ja asiakkaiden välisiin valtasuhteisiin kiinnittyviin kysymyksiin on vastattu myös sosiaalityön asiakaskohtaamisia ja työskentelyä erilaisissa sosiaalityön tiloissa tarkastelevissa tutkimuksissa (Salo 2023). Niissä huomio on ollut tilojen fyysisten ominaisuuksien ja järjestelyjen lisäksi siinä, miten sosiaalityön tiloissa asioivien, tai asuvien, asiakkaiden ja niissä työskentelevien ammattilaisten kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa rakennetaan, ylläpidetään ja uusinnetaan hierarkioita (Eräsaari 1995, 183–294; Lundberg & Syltevik 2016; Juhila 2018, 105–167.) Näissä tutkimuksissa on tarkasteltu muun muassa sosiaalityön työtapojen muutosta suhteessa muuttuviin työskentely-ympäristöihin, jolloin esimerkiksi avotilatoimistot (Muurinen 2019), etätyöt ja digiperustaisen työn lisääntyminen (Christensen & Frederiksen & Madsen 2022; Jeyasingham 2020; Juhila 2018, 115–120, 152–157) sekä kotiin vietävät palvelut (Juhila & Ranta & Holmberg 2022; Raitakari & Günther & Räsänen 2022) ovat saaneet huomiota. Näiden lisäksi on tarkasteltu esimerkiksi asiakkaiden kokemuksia sosiaalityön tiloista (Jones 2020) ja asiakasystävällisiä tiloja (Weeks 2004).

Tilojen valtasuhteisiin kytkeytyvät kysymykset ovat oleellisia myös sosiaali- ja terveydenhuollon monialaisen yhteistyön näkökulmasta (Salo 2023). Vaikka fyysinen tila ei yksinään synnytä monialaista yhteistyötä (Edwards 2017; ks. myös Suominen tämä teos luku 3), tilat voidaan nähdä oleellisina rakenteina ja puitteina, jotka vaikuttavat siihen, miten sote-alan monialainen yhteistyö voi toteutua (Kekoni & Mönkkönen & Hujala & Laulainen & Hirvonen 2019; Kharicha & Ilffe & Levin & Davey & Fleming 2005; Lalani & Marshall 2022; Raitakari ym. 2019, 49–52).

Käsitteenä ja käytäntönä monialaisella yhteistyöllä viitataan työtapaan, jossa asiakas, hänen läheisensä, sote-ammattilaiset ja kolmannen sektorin toimijat toimivat asiakasprosessissa yhdessä (Raitakari ym. 2019, 32) ja jolla haetaan ratkaisuja erityisesti kompleksisiin asiakastilanteisiin ja tuen tarpeisiin (Kuluski ym. 2017; Reeves ym. 2010). Lähtökohtana on eri palveluiden yhteensovittaminen ja ammattilaisten työ-

kentely yhdessä asiakkaan kanssa. Siihen sisältyy oleellisena osana sekä asiakkaan että ammattilaisten mahdollisuus tuottaa yhdessä uutta jaettua tietoa, millä vahvistetaan prosessin kaikkien osapuolten kykyä tehdä päätöksiä ja toimia näissä vaativissa tilanteissa (Edwards 2017; ks. myös Juhila & Dall & Koprowska 2021). Vaikka monialainen yhteistyö ei käsitteenä ja käytäntönä ole vielä vakiintunut, siihen pohjaavia työmallia on kehitelty ja kokeiltu osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta (ks. Raitakari ym. 2019).

Sosiaali- ja terveydenhuollon monialaisen yhteistyön ehtona ja edellytyksenä nähdään asiakasprosessissa mukana olevien asiakkaiden ja ammattilaisten sekä eri ammattilaisten keskinäisen vuorovaikutuksen ja kohtaamisen onnistuminen (Mönkkönen & Leinonen & Arajärvi & Hovatta & Tusa & Salokangas 2019; Raitakari ym. 2019, 49–52.) Monialaisen yhteistyön onnistumista kuvaa se, miten sen vuorovaikutustilanteissa sekä asiakas että eri alojen asiantuntijat saavat osallistua valintojen ja päätösten tekemiseen, voivat ilmaista itseään ja vaikuttaa työskentelyprosessin -ja tilanteen kulkuun. Kaikilla prosessiin osallistuvilla on mahdollisuus saada tietoa, apua ja hyvää kohtelua. Siihen liittyy vahva oletus asiakkaan roolista monialaisen työskentelyn ja yhteistyön toteuttajana ja tämän roolin tarpeellisuudesta kaikkien prosessiin osallistuvien osapuolien kannalta. (Raitakari ym. 2019, 102–105; ks. myös Mattila & Kallio & Saru 2021.) Tilat, ja tilaan kietoutuvat ja sitä läpäisevät valtasuhteet, luovat niin mahdollisuuksia ja edellytyksiä kuin esteitäkin asiakkaiden ja työntekijöiden väliselle vuorovaikutukselle ja monialaiselle yhteistyölle (Salo 2023).

Kehittäjähaastattelujen ja tarveselvityksen tilakuvausten kulttuurista lähilukua

Tutkimusaineistoni koostuu kahdesta osasta, joita molempia tarkastelen yhdessä tulevaisuuden sote-tilojen kuvailuna. Aineiston ensimmäinen osa on sote-kehittäjien yksilöhaastattelujen tilakysymykset. Kehittäjähaastattelut on tehty osana IN-SOTE-hanketta touko-kesäkuussa 2021. Haastateltuja kehittäjiä oli 27. He edustivat tulevan hyvinvointialueen eri kuntia ja ammattitaustat jakaantuivat hallinnon, terveydenhuollon ja sosiaalityön kentille. Haastattelujen tavoite oli sekä selvittää sote-kehittäjien käsityksiä sotepalvelujen silloisesta tilanteesta ja kehittämistarpeista että tavoittaa heidän näkemyksiään siitä, miten monia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita samanaikaisesti tarvitsevat asiakkaat tunnistetaan ja kohdataan tulevaisuuden sote-keskuksissa. (ks. Suominen, tämä teos luku 3.)

Osana haastatteluja esitettiin kaksi varsinaista tilakysymystä. Ensimmäisellä kysymyksellä, millaisia tilaratkaisuja uusi sote-keskus tarvitsee hyvinvointialueen eri alueilla, tavoiteltiin kehittäjien näkemyksiä sote-tilojen nykytilanteesta ja muutostarpeista. Haastatteluissa tilaratkaisujen tarkennettiin koskevan niin uusia rakennuksia, verkostoja kuin digiratkaisuja. Toisella kysymyksellä, missä ja miten asiakkaat kohdataan, tavoiteltiin kehittäjien käsityksiä siitä, millaiset tilat tukevat monialaisia

asiakaskohtaamisia tulevaisuuden sote-keskuksissa. Tilakysymysten asettelu oli tulevassa ja niillä saatiin kehittäjät kuvittelemaan ja kuvailemaan tulevia sote-tiloja ja niissä työskentelyä. Kehittäjähaastatteluista litteroitua tilakysymysaineistoa on yhteensä 58 sivua (Calibri 12, riviväli 1,15).

Aineiston toisena osana on Tampereen kaupunginhallituksen kokouksessa 6.6.2022 esitelty Kaupin yliopistollisen sote-keskuksen 11.5.2022 päivitetty tarveselvitys. Se on vapaasti luettavissa Tampereen kaupungin verkkosivuilla ja koostuu 41 sivuisesta raportista sekä neljästä liitteestä: karttaote, asemakaava, tilaohjelma ja alustavat havainnekuvat. (Tarveselvitys 2022.) Tarveselvitys on tilasuunnittelun keskeisiä vaiheita ja sellainen laaditaan kaikissa isoissa julkisissa rakennushankkeissa. Se sisältää perustelut hankkeen tarpeellisuudesta, hankkeen alustavan toteuttamisaikataulun ja tilaohjelman. Siinä käydään läpi tilatarpeet ja kuvaillaan tilojen ja niiden sijainnilta tarvittavia ominaisuuksia. Sen perusteella tehdään joko hankesuunnitelmapäätös, siirretään hanketta tai hankkeesta luovutaan. (Junnonen & Kankainen 2020, 10–21.)

Tarveselvityksissä, ja yleensäkin tilasuunnittelussa, katse on lähtökohtaisesti tulevassa (Hautamäki & Laine 2021). Katse on kuitenkin latautunut: tiloja suunnitellaan ja valmistellaan aina jotain tiettyä tarkoitusta varten jonkin tietyn näkemyksen mukaan (Häkli 1999, 148–149), mikä usein peittyy normatiivisen passiivimuotoisen suunnittelukielen sisään (Haarni 1997). Toisin sanoen tarkastelemani tarveselvityksen tilakuvaukset tulevan yliopistollisen sote-keskuksen tiloista ja niissä työskentelystä eivät ole todellisuuden peilikuvia. Tilakuvaukset ovat tiettyä tarkoitusta varten ja tietyistä näkökulmasta tuotettuja. Ne itsessään tuottavat käsityksiä tulevasta yliopistollisesta sote-keskuksesta aivan tietynlaisena ympäristönä ja siellä tehtävän työn luonteesta. (Häkli 1999, 109, 148–149; Salo 2023.)

Olen valinnut nämä aineistot, koska niissä tutkimukseni keskeiset aiheet, tilat ja sote-alan monialainen yhteistyö, kohtaavat tavalla, joka mahdollistaa niihin liittyvien kulttuuristen merkitysten tarkastelun (ks. Salo 2023). Molemmat aineistot kiinnittyvät sote-kehittämisen ja sote-uudistuksen kontekstiin. Yhdessä ne tarjoavat avaran näköalapaikan sote-tilojen kehittämisen tarkasteluun. Niissä molemmissa kuvitellaan ja kuvataan tiloja ja työskentelytapoja, joiden voidaan tulkita vastaavan Sanna Marinin hallituksen (2019–2022) hallitusohjelman mukaisen Tulevaisuuden sote-keskus-ohjelman tavoitteisiin. Ohjelmassa pyrkimyksenä oli perustason sote-palveluiden kehittäminen ja huomio oli erityisesti ennalta ehkäisevissä palveluissa. Sen rinnalla heräteltiin kuitenkin myös sen kaltaisten integroituvien työtapojen kehittämistä, joilla pyritään vastaamaan samanaikaisesti paljon eri sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarvitsevien asiakkaiden tarpeisiin. (STM 2020.) Ymmärrän tarkastelemani aineistot eräänlaisina pysäytyskuvina sote-kehittämisestä ja sote-uudistuksesta, joiden yhtä vaihetta tutkin ja teen näkyväksi näitä aineistoja analysoimalla (Salo 2023).

Analyysitapaani voidaan nimittää kulttuuriseksi lähiluvuksi (ks. Pöysä 2015, 26–33) ja sen perustana minulla ovat kulttuurinen tekstintutkimus (Lehtonen 1996) ja representaatioanalyysi (Salo 2021). Tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että tarkastelen sekä kehittäjähaastatteluja että tarveselvitystä teksteinä, joissa luodaan kulttuurisia

merkityksiä. En tarkastele niitä pelkkinä itsenäisinä ja erillisinä teksteinä analysoiden niiden poetiikkaa ja retoriikkaa (Pöysä 2010; Saresma 2021), vaan liitän aineistoni sote-uudistuksen ja -kehittämisen kontekstiin ja etsin niistä kohtia, joissa tuotetaan, toistetaan ja uudistetaan tiloihin ja sote-alan monialaiseen yhteistyöhön liittyviä merkityksiä. Tulkitsen myös tarveselvityksen liitteiden kuvia kulttuurisia merkityksiä tuottavina teksteinä. (ks. Lehtonen 1996, 176–180; Salo 2020.) Toisekseen se tarkoittaa, että lukeminen itsessään on metodini ja luen aineistoja sosiaalityön näkökulmasta (ks. Saresma 2021). Haen tarkoituksella näistä tarkastelemistani teksteistä, ja tekstien ilmiänsun alta, merkkejä ja merkityksiä, joissa tuotetaan ja toistetaan käsityksiä sosiaalityöstä, sosiaalityön asiakkaista sekä sosiaalityön roolista osana tulevia monialaisia sote-palveluja (Salo 2023; ks. myös Pöysä 2015, 25–33).

Kun haen tilakuvauksista merkkejä ja merkityksiä, joissa käsityksiä sote-alan monialaisesta yhteistyöstä tuotetaan, tarkastelen sitä, miten näissä tilojen ja tilojen käytön representaatioissa ilmaistaan asiakkaiden ja työntekijöiden sekä eri alojen välisiä valtahierarkioita ja miten kuvatut tilaratkaisut osoittavat, kuka kontrolloi palveluihin pääsyä, kuka asettaa palveluagendat ja kenen intressejä palveluissa toteutetaan (Poland ym. 2005; Salo 2023). Kulttuuriselle tekstintutkimukselle ja representaatioanalyysille tyypilliseen tapaan käytän apuna aiemman tutkimuksen jäsenyyksiä ja vertailen havaintojani ja tulkintojani aiemmassa sosiaalityön tilatutkimuksessa esitettyihin käsityksiin (Salo 2021; 2020, 12–13). Huomioni on erityisesti tilan valtasuhteissa ja niitä ilmaisevissa paikkaa, sijaintia ja välimatkaa kuvaavissa käsittepareissa: etäällä-lähellä, edessä-takana, alhaalla-ylhäällä, ulkona-sisällä (ks. Eräsaari 1995, 93–94; Markus 2006; Salo 2023).

Aineistojen valinnan jälkeen analyysini on edennyt toistuvina lukemiskertoina, joista voidaan erottaa kolme toisiaan täydentävää lukemisen vaihetta (vrt. Pöysä 2015, 30–33). Ensiksi olen paikantanut kehittäjähaastattelujen tilakysymysten ja tarveselvityksen kaikki tilojen ja tilojen käytön kuvaukset. Toiseksi olen ryhmitellyt nämä tilakuvaukset sen perusteella, kenen käyttämiä tiloja ja millaista työskentelyä niissä kuvataan. Tämän perusteella olen jakanut tilakuvaukset kolmeen ryhmään: virtuaaliset tilat ja digipalvelut, asiakkaiden fyysisen kohtaamisen tilat sekä monialaisen työskentelyn tilat. Kolmannessa vaiheessa olen tarkastellut näiden kolmeen ryhmään jakamieni tilojen sisäisiä, keskinäisiä ja ulkoisia suhteita sijainnin, paikan ja välimatkan perusteella. Tällä tavoin tunnistamiini käsittevastinparien kautta olen tulkinnut sekä asiakkaiden ja työntekijöiden että eri ammattiryhmien välisiä valtasuhteita.

Tulosluvuissa esitän tulkintani siitä, miten kehittäjähaastattelujen ja tarveselvityksen tilojen ja tilojen käytön representaatiot ilmaisevat valtahierarkioita ja mitä nämä valtahierarkiat merkitsevät sosiaali- ja terveydenhuollon monialaisen yhteistyön kannalta. (ks. Salo 2023.) Aineistoesimerkit ovat otteita kehittäjähaastatteluista (K1–27) ja tarveselvityksestä (TS), jossa numero viittaa tarveselvityksen sivunumeroon. Jos ote on tarveselvityksen liitteestä tai viittaa liitteeseen, se on mainittu viitteessä.

Virtuaaliset tilat ja digipalvelut

Digipalvelut ja -välineet sekä etäyhteydet kuvataan olennaiseksi osaksi uudistuvia ja integroituvia sotepalveluja. Digipalvelujen, erityisesti omahoidon ja etävastaanottojen, odotetaan kattavan puolet sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaskäynneistä tarkastelemallani hyvinvointialueella jo vuoteen 2025 mennessä (TS, 7–10). Samalla digivälineiden ja etäyhteyksien nähdään murtavan ja ohittavan materiaalistien tilojen tuottamat esteet ja ehdot integroituvalla monialaisella yhteistyöllä. Niiden kuvataan tarjoavan nopeita reaaliaikaisia konsultaatiokanavia sote-alan eri ammattilaisten välille asiakaskäyntien yhteydessä ja siten mahdollistavan monialaisen yhteistyön toteutumisen. (TS 11–14.) Digitalisaatiokehitys näyttäytyy ennen kaikkea laitteiden ja yhteyksien luomina mahdollisuuksina, joiden kuvataan lisäävän niin asiakkaiden tasa-arvoisuutta ja palvelujen saantia kuin monialaisen yhteistyön edellytyksiä (ks. Salo 2023).

Kun digitalisaatiokehitystä lähestytään vain mahdollisuuksien näkökulmasta, siihen kytkeytyvät valta-asetelmat ja eriarvoistavat käytännöt jäävät kuvauksissa pääosin näkymättömiin. Pimentoon jää niin se, miten verkkoympäristön koodiin hautautunut digiarkkitehtuuri ohjailee ihmisten toimintaa ja vaikuttaa toiminnan luonteeseen ja ehtoihin (Lessig 1999; Ridell ym. 2009) kuin se, miten digivälineet ja etäyhteydet asettautuvat asiantuntijuuden ja vallan käytön arjen symboleiksi (Tunturi & Syrjämaa 2002). Samalla huomiotta jää, miten digipalvelut, etäyhteydet ja etäyhteyksien järjestämisen käytännöt tuovat julkisen vallan kotien yksityiseen tilaan (Juhila 2022; Ridell 2009) ja se, että digipalvelut eivät tosiasiallisesti ole kaikkien asiakasryhmien saavutettavissa (Kiuru & Outila & Valokivi 2019; Kivistö 2019).

Samaan aikaan, kun omahoidon ja etävastaanottojen odotetaan kattavan yhä suuremman osan asiakaskäynneistä (TS, 7–10), verkon virtuaalista tilaa, digiarkkitehtuuria, ei kuvata tai pohdita. Kuvauksissa ei oteta huomioon, että verkon virtuaalinen tila rajaa ja kehystää fyysisen tilan tavoin asiakkaan sisään pääsyä ja liikkumista digipalveluissa (Christensen ym. 2022; Lessig 1999; Ridell ym. 2009). Sen sijaan, että pohdittaisiin esimerkiksi sitä, millaista virtuaalisen katseen toimintalogiikkaa virtuaalisessa tilassa liikkuminen seurailee (Manovich 2002) ja mitä siitä seuraa verkkoympäristössä tapahtuvalle omahoidolle ja etävastaanoille, huomio kohdistuu välineisiin ja laitteisiin sekä niiden tarvitsemaan fyysiseen tilaan. Tietoteknologian tilatarpeet ja digivälinetarpeet tunnustetaan:

No tietysti se teknologia itsessään vaatii tiloiltaikin jotakin eli meillä pitää olla niin kuin varustettu se, niitä tiloja sitten niin että, vaikka tää fyysinen kohtaaminen on tarpeen niin siinä sitten kuitenkin voi olla etänä läsnä, niinku muitakin ihmisiä. (K1)

Tarveselvityksessä esitellyn tulevan yliopistollisen sote-keskuksen kerrotaan tarvitsevan toimivat verkko-yhteydet (TS, 38, 41) ja sen ryhmätyö- ja yhteiskäyttötiloihin sijoitettujen laajapintaisten videokuvanäyttöjen takaavan sujuvat konsultaatiot am-

mattilaisten välillä ja opiskelijoille reaaliaikaisen osallistumisen asiakastapaamisiin (TS, 11–15, 23). Laajoihin kuvapintoihin liittyvät tietosuojakysymykset otetaan huomioon niiden sijoittelussa (TS, 23), mutta niihin kytkeytyvät eriarvoistavat käytännöt ja arjen vallan käytön symboliikka jäävät huomiotta.

Tarveselvityksen monialaisen etävastaanoton kuvauksissa laajojen kuvapintojen ääreen pääsevät ja samalla esteettömän näkymän laajaan kuvapintaan saavat monialaisen työryhmän muodostavat sote-alan ammattilaiset ja tätä työskentelyä seuraavat opiskelijat (TS, 11–15, 22–24). Toisin sanoen ryhmätyöskentelytilassa lähellä toisiaan olevat ammattilaiset muodostavat työryhmän, jonka arvioivan katseen alla oleva asiakas on fyysisesti etäällä, mutta samaan aikaan lähellä suurena videokuvana näytöllä. Tässä kuvauksessa toistuva lähellä-etäällä -käsiteparin voidaan tulkita toistavan asiantuntijavaltaa. Lähellä toisiaan olevat sote-ammattilaiset ovat keskenään arvokkaampia kuin etäällä oleva asiakas (Eräsaari 1995, 93–94; ks. myös Dovey 2010, 14–20), vaikka etäyhteyden voi tulkita tuovan myös asiakkaan lähelle (Salo 2023). Laajalla näytöllä asiakas asetetaan kuitenkin ennen kaikkea arvioivan katseen objektiksi ja työn kohteeksi.

Samalla laajan kuvapinnan ja etävastaanoton mahdollistavat laitteet itsessään voidaan nähdä olevan asiantuntijavallan symboleja. Välineinä ne erottavat ammattilaiset ja asiakkaat toisistaan ja osana ammattilaisten tiloja niiden voi nähdä merkitsevän näitä tiloja asiantuntijuuden tiloiksi. Niistä tulee vastaavalla tavalla asiantuntijavallan symboleja kuin tietokoneista ja niiden näytöistä (Eräsaari 1995, 232–234) sekä kirjoitusvälineistä (Tunturi & Syrjämaa 2002) aiemmin. Laajat videokuvapinnat ja etäkokousvälineet ovat merkkejä, jotka erottavat asiantuntijoiden ja asiakkaiden tiloja ja asemaa toisistaan.

Etävastaanoton käytännön järjestelyiden kuvauksissa kuvataan etävastaanoton lähellä-etäällä asetelman purkamisia. Tällöin etävastaanottojen mahdollistamista pohditaan kotiin vietävänä palveluna:

Ehkä sitten osa meistä vois olla siellä asiakkaan luona ja osa sitten vaikka sen videon tai puhelimen välityksellä. Ja asiakkaan kodit tietenki erityisesti sosiaalihuollossa ja, tulee toimimaan niinä kohtaamisen näyttämöinä niin ku tähänki asti jalkaudutaan. (K2)

Kun osa monialaisesta työryhmästä jalkautuu asiakkaan kotiin ja vie etävastaanoton välineet mukanaan, etävastaanotto on kotiin vietävää palvelua ja toistaa vallitsevaa suuntausta, jossa sote-alan palveluja yhä enemmän pyritään viemään koteihin (Raitakari ym. 2022). Tämän voi tulkita purkavan etäisyyttä asiakkaan ja työryhmän väliltä ja purkavan valta-asetelmia, joita etävastaanottoon kytkeytyy. Kotiin vietäviin etäpalveluihin kytkeytyy kuitenkin toisenlaisia valta-asetelmia. Yhtäältä kotiin vieniin liittyy epäluuloa asiakkaan kyvystä olla asiantuntija omassa asiassaan, mutta myös epäluuloa digipalvelun toimivuudesta:

Ja muutenki sitä etänä olemista niin mä haluaisin, tai ajattelen et sitä pitäis lisätä just näissä verkostopalavereissa ja muista. Mutta että kyllä, ei asiakas voi olla yksin etänä. Kyllä asiakkaan pitää olla työntekijän kanssa etänä. (K9)

Mä esimerkiks ite ajattelen että mä koen turvallisena digipalveluna sen että jos mulla on vaikka potilas joka on siellä toisessa päässä hoitajan kanssa jollon siellä läsnä niin silloin mulla tavallaan koska mulla on kuitenkin se läsnä olevan asiantuntijan asiantuntijuus käytettävissä vaikka mä en itse pääse fyysisesti siihen tilanteeseen. (K22)

Kotiin tuleva sote-ammattilainen saa palvelun kulun kuvauksessa asiakkaan ohi asiantuntijan valta-aseman asiakkaan asiassa ja oikeuden esittää asiakkaan tilanne toiselle etäällä olevalle asiantuntijalle. Tämän valta-aseman perusteluna toimii epäluulo digipalvelun kyvystä tuottaa turvallista tietoa asiakkaan tilanteesta, mutta ennen kaikkea kahden ammattilaisen jakama asiantuntijuus.

Toisaalta kotiin vietäviin palveluihin liittyy aina kysymys julkisen vallan tulosta kodin yksityiseen tilaan (Juhila 2022). Tämä kysymys liittyy etä- ja digipalveluihin myös laajemmin. Verkossa toimiva omahoito ja etävastaanotot linkittyvät ajatukseen siitä, miten verkkoyhteydet ja digivälineet tuovat julkisen vallan ja julkisen sosiaalisen maailman kotitalouksien yksityiseen tilaan ja avaavat niihin kaksisuuntaisen kurkistusluukun: kodeista some-palvelujen kansalliseen ja globaaliin todellisuuteen ja niistä kodin yksityisyyteen (Peteri 2006; Ridell 2009). Palvelujen vahvasti digitalisoituessa tätä kurkistusluukua on yhä vaikeampi sulkea (Ridell 2011, 13–15) ja palvelujen käyttäjä on palvelun järjestäjän armoilla itsestään kertyvän tiedon tallentamisessa ja käyttämisessä. Samaan aikaan sote-palveluista kertyvä tieto nähdään palvelujen järjestäjän suunnalta yksinomaan palvelujen kehittämisen välineenä – mahdollisuutena ja lupauksena tuottaa vaikuttavampaa palvelua, vaikka kertyvä tieto ei välttämättä tätä lupausta edes lunasta. (Helén 2023.)

Digiteknologioihin kytkeytyvää vallan ja ulossulkemisen elementtiä on digipalvelujen jatkuvasti kehittyessä yhä vaikeampi erottaa. Samalla, kun digiteknologiat arkipäiväistyvät ja näyttävät olevan osa kaikkien kansalaisten elämää (Peteri 2006), omahoidon ja etäpalvelujen kehittämisessä näyttää unohtuvan, että digiteknologiat ja digipalvelut eivät ole kaikkien saatavilla. Toisin sanoen ei välttämättä nähdä, että kaikki kansalaiset eivät suinkaan ole osallisia tietoyhteiskunnassa. (Kuusisto & Merisalo & Kääriäinen 2022; Mäkinen 2009, 27–57.) Digipalvelut kuitenkin kuvataan kaikkien saatavilla olevina ja siten asiakkaiden tasa-arvoa parantavina. Samalla ne näyttävät mahdollistavan sote-palvelut ilman materiaalista tilaa joko kokonaan digi-tilassa tapahtuvana tai asiakkaan kotiin vietyinä etäpalveluina:

Ja digitaalisestihan me pystytää niitä palveluita tuottamaa kuitenkin hyvin tasavertaisesti, ja saavutettavasti ihmise asuinpaikasta huolimatta et se on pelkkä mahdollisuus. Tai sitte tulee nämä palvelut osittain myöski

ihmisten kotiin, näitten digitaalisten kanavien kautta, että ei pelkästään tarte olla fyysinen sote-keskus. (K5)

Kuvauksissa ohitetaan tietoteknologian materiaaliset tilatarpeet (ks. Ridell 2009), työntekemisen tilatarpeet, ja ennen kaikkea se, että kaikilla ei ole pääsyä digipalveluihin. Niihin pääsemättömyys voi olla kiinni esimerkiksi varattomuudesta tai kieli- taidosta (Kuusisto ym. 2022, 64–68), vammaisuudesta (Kivistö 2019) tai korkeasta iästä (Kiuru ym. 2019; Korjonen-Kuusipuro & Saari 2021), joka tunnistetaan myös kehittäjä- haastatteluissa:

Nuorempi ikäpolvi tähän digitalisaatioon suhtautuu hyvin ja se on heille normaali väline. Mutta täällä kun meillä on tätä vanhusväestöä paljon ja tääl on paljon sellasia joilla ei mitään tietokoneita oo kotona. Niin meidän pitäs kuitenkin muistaa ettei me viedä ihan täysin sinne digitalisaatioon tiettyjä asioita. Heil ei välttämättä oo apua kotona, ei oo omaisia. Kyllä meil on vielä pitkään asiakkaita joilla ei oo tietoteknisiä taitoja. (K23)

Digipalveluihin voi nähdä liittyvän ulossulkemisen elementin, joka määrittelee, kuka on oikeanlainen asiakas. Oikeanlaisuutta korostaa kehittäjähaastattelujen poh- dinnat, miten digipalvelut vapauttavat aikaa niille, jotka eivät voi sähköisiä palveluja käyttää:

Ja nähdään nyt että tää digi on kyllä mahdollisuus eikä vaan haitta, et missä vaan voidaan hyödyntää tätä sähköistä palvelua, jolloin meillä jää enemmän aikaa niille, jotka eivät sitä sähköistä asiointia voi käyttää o- lenkaan siis missään vaiheessa. (K3)

Kuvauksissa digipalvelut näyttäytyvät normina. Ne, jotka eivät voi käyttää sähköi- siä palveluja, ovat ulkopuolisia ja kuuluvat toisenlaisten palvelujen piiriin. Tässä tois- tuu ajatus siitä, että kansalaisuutta määrittää yhä vahvemmin digiosallisuus: kyky ja mahdollisuus käyttää erilaisia sähköisiä palveluja (Kuusisto ym. 2022). Kehitteillä olevien digipalveluiden kuvauksissa näyttää muodostuvan tilallinen sisällä-ulkona käsitepari, jossa kulttuurisesti arvokkaampana nähtyyn sisälle (Markus 1993; 2006) pääsevät digipalvelujen käyttöön kykenevät ja ulos jäävät tähän kykenemättömät. Ulosjääminen ei kuitenkaan välttämättä ole pysyvää, vaan:

Mut todellisuudessa me monta kertaa, sanon nyt suoraan, aliarvioidaan meidän asiakkaiden kykyä käyttää sähköisiä palveluita. Ja he jopa ovat kokeneet, vaikka vammaispalveluissa, päihde- ja mielenterveyspalve- luissa, he on kokeneet sen erittäin positiivisena tän, kun heille on opetet- tu näitten digitaalisten palveluiden käyttöä. Vaikka tämmösen videovä- litteisen vastaanoton tai tapaamisen, niin se muuttaa sen tapaamisen

luonnetta, mutta siellä on myös tämmöstä oppimisen iloa tullut sitä kautta. (K₃)

Kuvaus siitä, että aliarvioimme asiakkaiden kykyjä sähköisiin palveluihin, toistaa digiosallisuuden merkitystä oikeanlaisena kansalaisuutena. Kaikki tulisi saada digipalvelujen piiriin, että he olisivat mukana (tieto)yhteiskunnassa. (Korjonen-Kuusipuro & Saari 2021; Mäkinen 2009, 27–57.) Toisin sanoen asiakkaan osallisuus ja toimijuus näyttävät syntyvän siitä, että hänet saadaan sisälle erilaisiin digi- ja etäpalveluihin. Tämä pakottaa kysymään, jätämmekö itse asiassa soten tilasuunnittelussa ulos ja samalla vaille osallisuutta ja toimijuutta kaikkein haavoittavimmissa asemissa olevia ryhmiä ja ihmisiä, joilla ei ole tosiasiallista pääsyä digipalveluihin. (Honkasalo & Jylhänkangas & Leppo 2022; Kuusisto ym. 2022.)

Asiakkaiden fyysisen kohtaamisen tilat

Vaikka omahoidon, etävastaanottojen ja sähköisen asioinnin korostuminen saa pohdittua, onko virtuaalinen tila asiakkaan ensisijainen tila tulevaisuuden sote-palveluissa (Salo 2023), myös asiakkaiden fyysisen kohtaamisen tilat nousevat esiin tilakuvauksissa. Näissä kuvauksissa fyysisen kohtaamisen tilat näyttävät ristiriitaisina. Yhtäältä korostuvat matala kynnyks ja saavutettavuus, toisaalta kuvauksissa toistuu julkiselle sote-rakentamiselle tavanomainen laitosmaisuuks sekä ammattilaisten portinvartijuus suhteessa asiakkaiden tiloihin ja palveluihin pääsulle (Hillier & Hanson 1984, 183–197; Markus 2006). Laitosmaisuuks ja portinvartijuudet näkyvät erityisesti yliopistollisen sosiaali- ja terveystakeskuksen tarveselvityksien tilakuvauksissa.

Tarveselvityksessä tuleva yliopistollinen sote-keskus kuvataan viisikerroksisena rakennuksena, jonka maanpinnan tasolla sijaitsee tulevan sote-keskuksen pääsisäänkäynti. Pääsisäänkäynnin välittömässä yhteydessä sijaitsevat erilliset terveyst- ja sosiaalipalvelujen palvelupisteet sekä vahtimestareiden huone. (TS, Liite 4). Palvelupisteissä ja sen takana sijaitsevassa tiimihuoneessa toimivat hoidon- ja palvelutarpeen arviointia tekevät ammattilaiset määrittävät, ketkä asiakkaista pääsevät sisemmälle rakennukseen keskuksen varsinaisiin palveluihin. Vahtimestarien tehtäviin kuuluvat puolestaan yleinen kulun ja turvallisuuden valvonta. (TS, 21–22, 40.) Ensimmäiseen kerrokseen sijoitetut palvelupisteet ja vahtimestarien huone toistavat perinteiselle julkiselle sote-rakentamiselle tyypillistä piirrettä, jossa sekä palveluihin pääsemistä arvioivat ammattilaiset että yleistä turvallisuutta valvovat työntekijät sijoitetaan lähelle rakennuksen pääsisäänkäyntiä (Hillier & Hanson 1984, 183–197; Markus 1993).

Asiakkailla avoin tila jää ensimmäisen kerroksen aulaan palvelupisteiden ja vahtimestarien huoneen eteen. Palvelupisteet, niiden takana sijaitseva tiimihuone ja vahtimestarien huone asettuvat rajaksi, jonka edessä yliopistollisen sote-keskuksen palveluihin pyrkivän on pystyttävä todistamaan käyntinsä tarpeellisuus palvelupisteillä ja tiimihuoneessa työskenteleville ammattilaisille. Näin nähtynä palvelupisteiden

edusta muodostaa estradin sote-alan byrokraattisille kohtaamisille, joissa arvioidaan asiakkaan hoidon- tai palvelutarve ja määritellään sisäänkäyminen palveluihin (Eräsaari 1995, 174–188; Lundberg & Syltevik 2016; Salo 2023). Palveluihin sisäänkäyminen merkitsee samalla pääsyä kohti rakennuksen kulttuurisesti arvokkaampina pidettyjä takaosia ja ylimpiä kerroksia (Eräsaari 1995, 120–126; Markus 1993; 2006), joissa keskuksessa työskentelevien ammattilaisten vastaanottohuoneet sijaitsevat (TS, 21–24, Liite 4).

Vastaanottohuoneiden luo pääsy tarkoittaa kuitenkin uutta etualalle ja odottamaan jäämistä. Tarveselvityksessä esitetyn sote-keskuksen laitosmaisuuksien jatkuu vastaanottotilojen sijoittelussa, missä muodostuu perinteiselle julkiselle sote- ja toimistorakentamiselle tyypillisiä pitkiä molemmin puolisten suljettujen ovien reunustamia ”sellikäytäviä” (Eräsaari 1995, 137–148; Hillier & Hanson 1984, 177–197). Asiakkaille tarkoitetut odotustilat ovat näiden sellikäytävien päädyissä, jolloin asiakkaat jäävät suljettujen ovien eteen (TS, Liite 4). Suljetun oven taakse pääsee vain vastaanottohuoneessa työskentelevän ammattilaisen kutsusta. Tässä toistuu asiakkaan ja sote-ammattilaisen väliset tilalliset valta-asetelmat: sisällä vastaanottohuoneessa oleva ammattilainen päättää, koska päästää ulkona odottavan asiakkaan vastaanotolle (ks. Hillier & Hanson 1984, 183–197; Markus 2006). Samalla voidaan pohtia, kuinka vahvasti vastaanottohuoneen ovi sisään päästämisen ja ulos jättämisen tilallisena elementtinä symboloi jo itsessään asiakkaan ja asiantuntijan välistä valtaa sote-tiloissa (Eräsaari 1995, 101–113; Markus 1993, 30).

Julkiselle sote-rakentamiselle tavanomainen laitosmaisuuksien byrokraattisine estradeineen ja suljettujen ovien sellikäytävineen eivät näy vastaavalla tavalla kehittäjähaastattelujen asiakkaiden fyysisen kohtaamisen tilojen kuvauksissa. Niissä korostuu halu ja toive madaltaa palveluihin saapumisen kynnystä ja tuottaa uudenlaisia ”pehmeämpiä ja lempeämpiä” (K26) vastaanottotiloja. Samalla on hyvä huomata, että kehittäjähaastatteluissa huomio on tarveselvitystä enemmän tiloissa, joihin asiakkaat on jo päästetty sisälle ja näiden tilojen viihtyisyydessä. Viihtyisyyden kuvittelu alkaa kehittäjähaastatteluissa kuitenkin jo sen kuvittelemisella, missä asiakkaat haluavat tavata:

Potilaat haluaa tulla kivijalkaan, ne ei halua tavata videolla eikä ne halua tavata puhelimesta. (K16)

Ainaki asiakkaita aatellen niin pitää olla paljon sellasia mihin voi vaan tulla ja mistä voi saada apua jotenki se on tosi tärkeätä, et ne on tosi helppo asiakkaille tulla ja matalan kynnyksen paikkoja ja semmosia paikkoja jotka ei leimaa. (K4)

Näissä kuvauksissa korostuvat fyysiset vastaanottotilat ja niiden helppo fyysinen saavutettavuus sekä sote-tilojen sijoittaminen lähelle asiakkaiden, tai oikeammin kaikkien asukkaiden, päivittäisiä luonnollisia kulkureittejä osaksi muita palveluja (ks. TS, 13). Tilojen sijoittaminen luonnollisten kulkureittien yhteyteen yhteisiksi palvelukeskuksiksi esimerkiksi kirjastojen ja päivittäistavarakauppojen kanssa voidaan nähdä jopa edellytyksenä palvelujen avoimuudelle ja saavutettavuudelle. Kun sote-palvelut si-

joitetaan lähelle tai osaksi muita palveluja, palvelujen hakemisen ja saamisen kynnyks madaltuu. (Weeks 2004.) Tällöin ei välttämättä ole kyse pelkästään matalan kynnyksen palveluiksi nimetyistä tiloista, vaan koko yhteisen palvelukeskuksen tavasta toimia:

siellähän esimerkiks on tää kahvilapalvelu (- -). Ja kahvilan työntekijä on tämmönen kokenu työntekijä joka on tehny myös erilaista tämmöstä ohjaus- ja neuvontatyötä itse aikasemmin. Nii sit ku siel on ollu tämmöstä kahvilaporukkaa nii hän on sieltä ehkä saattanu bongata joitaki vaikka tämmösiä ikäihmisiä esimerkkinä. Jotka vois ehkä olla semmosia jotka hyötys jostaki sosiaalipalveluista ja on sitte vinkannu sille avointa vastaanottoo pitävälle sosiaaliohjaajalle et tota kannattas käydä jututtamassa. (K29)

Kun muutkin yhteisen palvelukeskuksen työntekijät kuin sote-ammattilaiset kiinnittävät huomiota sote-palvelujen tarpeeseen, tiloissa voidaan nähdä toteutettavan soteuudistuksen yhtenä keskeisenä periaatteena olevaa ennaltaehkäisevää työtä (STM 2020; TS, 3-4). Tämä eroaa toiminnasta, jota suunnitellaan tarkastellun hyvinvointialueen varsinaisiin matalan kynnyksen paikkoihin – lähi- ja kotitoreille (TS, 11, 31).

Tarkastellun hyvinvointialueen sote-palvelujen osaksi suunnitellut lähitorit on kaavailuissa usein sijoitettu osaksi yhteistä palvelukeskusta, mutta ne kuvataan omiksi erillisiksi tiloikseen (TS, 13). Niissä sekä tuotetaan palveluja asukkaille että arvioidaan asukkaiden palvelujen tarvetta. Näin ne toimivat ikään kuin varsinaisten sote-keskusten asiakkaiden esivalintapisteinä. Niiden voi tulkita luovan uuden byrokraattisen näyttämön, jossa asiakkaan tulee todistaa sote-ammattilaisille palvelujen tarpeensa päästäkseen matalan kynnyksen paikasta sisälle varsinaisiin usein etäämmällä sijaitseviin sote-tiloihin (Eräsaari 1995, 174-188; Lundberg & Syltevik 2016; Salo 2023).

Asiakkaiden fyysisen kohtaamisen tiloiksi kuvataan myös muita julkisia tiloja. Erityisesti silloin, kun tarkastellaan aikuissozialityön asiakastapaamisia, pohditaan mahdollisuuksia toteuttaa ne muualla kuin varsinaisissa sote-tiloissa:

Mut sit yhtä lailla ne henkilökohtaset asiointit ehkä se virastonasiointi, jotkut haluaa sitäkin että siitäkään ei voi luopua mut myös semmonen vapaampi, asiakkaitahan voi ihan hyvin tavata vaikka puistossa tai, kahvilassa jos se salassapito ei oo ongelma ja näin että sen ei tarte olla semmosta byrokraattista ja jähmeätä. (K4)

Vapaammalla tapaamistilalla haetaan pehmeämpää ja lempeämpää aikuissozialityön institutionaalista luonnetta purkavaa tapaa kohdata asiakas. Sen lisäksi, että tätä lempeämpää tapaa voidaan hakea viemällä asiakaskohtaamiset pois sote-tiloista,

sitä voidaan hakea muuttamalla sote-tiloissa tapahtuvaa kohtaamista kodinomaiseksi:

Kyllähän tila viestii ihmiselle ja jos aattelee sillä lailla että, joskus ku on oikein tukkosta ja lukkosta niin voi olla että esimerkiksi se et tarjoot vetä tai kahvikupin tai teekupillisen niin se voi olla semmonen, meidän ihmistenhän on muutenki helpompi olla ku meil on jotaki tekemistä yhtä aikaa. (K22)

Yhteinen kahvittelu asiakkaan ja ammattilaisen kohtaamisessa purkaa sote-tilojen laitosmaisuuksia ja byrokraattista luonnetta. Kahvittelun voi tulkita olevan samanlaista julkisten tilojen kodinomaisemmaksi luomista kuin sen, mihin pyritään tuomalla tiloihin viherkasveja, sohvaryhtiä ja taidetta. Molemmilla tavoilla pyritään tietoisesti muuttamaan julkisiin sote-tiloihin liittyviä kulttuurisia mielikuvia lempeämmiksi. (Juhila 2018, 108–115; 2022.)

Tulevien sote-tilojen kuvittelussa myös asiakkaan koti määrittyy keskeiseksi fyysisen kohtaamisen tilaksi. Sen määrittäminen fyysisen kohtaamisen tilaksi kiinnittyy kotikäännteeksi nimettyyn hyvinvointipalvelujen järjestämisen muutokseen, missä on kyse siitä, että yhä useammin hyvinvointipalvelut pyritään tuomaan asiakkaan kotiin. Palvelujen kotiin viemisellä pyritään parantamaan niiden saavutettavuutta, jolloin kotiin meneminen on asiakkaan tarpeiden ääreen jalkautumista. (Raitakari ym. 2022.) Tilakuvauksissa asiakkaan koti ymmärretään ennen kaikkea palvelutarpeen arvioinnin tilana:

Monta kertaa aika arvokkaita tietojakin saa jos ihminen päästää kotiin, ni se on semmonen ympäristö missä hän on ja sieltä voidaan tavallaan ymmärtää jotain asioita, et okei et sul ei oo ollukaan mahdollisuutta saunaan ollenkaan (– –), tai että täällä ei ollukaan kunnon suihkua et se suihku ei toimikaan et se suihkuvars on rikki (– –) et tulee semmosia asioita esille mitä ei ehkä tulis jos ollaan jossain terveydenhuollon toimipisteessä. (K19)

Palvelun tarvetta arvioivien sote-ammattilaisten tulemisessa asiakkaan kotiin on väistämättä kyse julkisen vallan tulosta kodin yksityiseen tilaan (Juhila 2022). Tällöin kodin voi tulkita muuttuvan hetkellisesti byrokraattiseksi näyttämöksi, jossa asiakkaan tulee todistaa palvelun tarpeensa sote-ammattilaisille. Kodin voi tilana tulkita kuitenkin myös purkavan julkista valtaa ja epätasa-arvoa asiakkaan ja ammattilaisten väliltä. Kodissaan asiakkaalla on oman tilan kautta määrittyvää valtaa suhteessa työntekijään, joka on puolestaan joutunut poistumaan hänelle valtaa tuottavasta institutionaalisesta tilasta. (Juhila & Raitakari 2022; Raitakari ym. 2022.) Selkeimmin asiakkaan valta näkyy oikeutena valita, päästääkö työntekijöitä sisälle kotiinsa.

Asiakkaan mahdollisuudessa päättää, ketä päästää kotiinsa, näkyy kehittäjähaastattelujen tilakuvauksissa myös sote-alan ammattiryhmien erilaiset mahdollisuudet

kodeissa tapahtuvaan työhön. Sosiaalityölle ja sosiaalihuollolle koti on perinteisesti ollut yksi työn tekemisen tila:

Ja asiakkaan kodit tietenkin erityisesti sosiaalihuollossa tulee toimimaan niinä kohtaamisen näyttämöinä niin ku tähänki asti. (K2)

Sen sijaan terveydenhuollon näkökulmasta kodit ovat olleet suljettuja. Tilakuuksissa toistuu terveydenhuoltotaustaisten kehittäjien vahva toive päästä koteihin tekemään niin palvelun tarpeen arviointia kuin varsinaista hoitotyötäkin:

Sehän ihminen valitsee sen että haluaako hän kotiinsa niitä ihmisii vai ei. Kaikki ei oo tarkastuksia, tietysti sosiaalityön näkökulmasta voidaan kyllä tarkastaa jotain asioita mutta sit taas terveydenhuollon näkökulmasta meil ei oo mahdollisuutta mennä kenenkään kotiin oikeestaan. Ellei hän ite huoli meitä. (K19)

Asiakkaan ei siis tarvitse päästää työntekijöitä kotiinsa ja luovuttaa kotiaan byrokraattisen päätöksen teon ja palvelutarpeen arvioinnin näyttämöksi, mutta se voi tarkoittaa samalla palveluiden ulkopuolelle jäämistä.

Asiakkaiden fyysisen kohtaamisen tilat, puhuttiin sitten varsinaisista sote-keskuksista, matalan kynnyksen lähitoreista tai asiakkaan kodeista, näyttävät muodostavan eriasteisia sote-palveluihin pääsemisen byrokraattisia näyttämöjä. Siinä, missä varsinainen sote-keskus toistaa julkiselle sote-rakentamiselle tyypillistä laitospäätöksuutta portinvartijoinen, matalan kynnyksen lähitoreilla ja jopa asiakkaiden kodeissa toistuvat tilalliset asetelmat, joissa sote-ammattilaiset määrittelevät palveluihin sisään pääsemistä ja ulos jäämistä. Näin niihin muodostuu näyttämöjä, joissa asiakkaat joutuvat asettumaan palveluiden tarvetta arvioivien ammattilaisten eteen ja arvioivan katseen alle, mikäli mielivät päästä sisälle varsinaisiin palveluihin. Tällä tavoin asiakkaan fyysisen kohtaamisen tilallisilla asetelmilla muistutetaan, että sote-palveluissa viime kädessä palvelujen ja hoidon tarvetta arvioivat ammattilaiset kontrolloivat, kuka pääsee sisälle ja kuka jää ulos.

Monialaisen työskentelyn tilat

Kehittäjähaastatteluisissa ja yliopistollisen sosiaali- ja terveysaseman tarveselvityksessä tiloja ja tiloissa työskentelyntapoja nimetään eri tavoin monialaisiksi. Niissä puhutaan muun muassa moniammatillisista tiimihuoneista, yhteiskäyttöisistä vastaanotto- ja taustatyötiloista, monitoimitiloista, ylisektorisesta hybridityöskentelystä sekä verkosto- ja yhteistyötapaamisista. Näiden nimeämisten avulla kuvataan, mitä sote-alan monialainen yhteistyö on ja millaisia tiloja se tarvitsee. Samalla nimeämisellä usein perustellaan uusien tilojen tarvetta. Vanhojen tilojen ei nähdä vastaavan

uudistuvien työtapojen vaatimuksiin. (Salo 2023.) Monialaisten tilojen ja niissä työskentelyn kuvauksiin kytkeytyy kuitenkin erilaisia, jopa ristiriitaisia, näkemyksiä monialaisen työskentelyn luonteesta ja tavoitteista.

Yhtäältä monialaisen työskentelyn nähdään olevan verkostomainen liittouma, jolloin sen toteuttamiseen ei välttämättä tarvita uusia materiaalisia tiloja. Toisaalta tilakuvauksissa korostuu materiaalisten tilojen muuttaminen vastaamaan monialaisen työskentelyn tarpeita. Kun monialaisuutta lähestytään verkostomaisena työtapana, kuvauksissa painottuvat etä- ja digikonsultaatiot eri ammattilaisten välillä:

Mutta sitten tilojen näkökulmasta, niin mun mielestä sote-keskus ei ole rakennus, vaan se on verkostollinen tapa toimia myös, että kun me ei kaikki voida keskittää tuohon tiloihin, vaan se on myös tämmönen moniammatillisten yhdistymä (- -) se on yhtälailla etäkonsultaatiota ja tän tyyppisiä asioita. (K3)

Verkostomaisen liittouman ei nähdä tarvitsevan materiaalisia tiloja, koska verkosto itsessään voi toimia monialaisesti digivälineiden ja etäyhteyksien avulla. Näin ohitetaan se, että digivälineet ja niiden edellyttämät verkkoyhteydet tarvitsevat ja ovat jo itsessään osa materiaalisia tiloja (Ridell 2009).

Toimivat etäyhteydet ja digivälineet kyllä kuvataan osaksi uusia sote-tiloja ja niiden tarvitsemat fyysiset tilatarpeet tunnistetaan (TS, 7–14), mutta näitä fyysisiä ulottuvuuksia ei nähdä monialaista työskentelyä määrittävinä tekijöinä. Tilakuvauksissa jää huomioimatta se, että digilaitteet ja etäyhteydet ovat ovien (Eräsaari 1995, 101–113), kirjoituspöytien (Tunturi & Syrjämaa 2002) ja tietokoneiden näyttöjen (Eräsaari 1995, 232–234) tapaan monialaista yhteistyötä ja asiakaskohtaamisia muovaavia materiaalisia tekijöitä. Sen sijaan ne kuvataan lähinnä aineettomina monialaisen työskentelyn verkostomaisuutta mahdollistavina nopeina ja ketterinä virtuaalisina yhteyksinä eri sote-ammattilaisten välillä, jolloin monialainen yhteistyö ja eri palvelut eivät tarvitse yhteisiä tiloja:

Eli joku hybridimalli varmaan olis se toimivin ratkaisu (- -) ei välttämättä tarvii työntekijöitten olla samoissa tiloissa että ne pystyy tekeen yhteistyötä. (- -) yhteiset sovitut tapaamiset ja nehän voidaan järjestää, ihan millä tavalla tahansa Teamsillä tai sitten jossain kokoustilassa. Mutta ei tarte palveluitten fyysisesti sijaita välttämättä samassa paikassa. (K4)

Verkostomaisen työotteen vastinparina tilakuvauksissa esiintyy näkemyksiä, jotka korostavat yhteisten jaettujen tilojen merkitystä monialaisen yhteistyön mahdollistajina. Näissä näkemyksissä painotetaan sekä sitä, miten yhteiset tilat tuottavat tunnettuutta sote-alan eri ammattilaisten välille, että sitä, miten asiakkaiden monialainen kohtaaminen tarvitsee siihen suunniteltuja tiloja. Toisten ammattilaisten tunteminen nähdään oleellisena edellytyksenä monialaiselle yhteistyölle:

(– –) se monialaisuus pitäisi lähteä jo sieltä et henkilökunta on perillä siitä, mitä työkaveri tekee tai mitä lääkäri tekee. Jos siitä ei olla kartalla niin silloin jo se yhteistyö jää etäiseksi ja se et ollaan samoissa tiloissa, keskustellaan ja se vuorovaikutus ois helppoo eikä niin että täytyy mennä monta kerrosta alaspäin ja koputella johonkin oveen et saa jonkun tietyn henkilön kiinni. (K7)

Toisten ammattilaisten tuntemista voidaan puolestaan tukea yhteisillä taukotiiloilla (TS, Liite 4), joiden nähdään luovan informaaleja tutustumismahdollisuuksia varsinaisen työnteon ulkopuolella:

Ja sitten se että ollaan professiosta riippumatta, mä sanon jopa sillä tavalla että professiosta riippumatta kahvihuoneet on yhteisiä, niin sekin tuo semmosta toisten tuntemista ja se välittyy myös sinne asiakaspalveluun. (K3)

Näin kuvattuna yhteiset työskentely- ja taukotilat, joissa sote-alan ammattilaiset kohtaavat ja siten oppivat tuntemaan toisensa ja toistensa työn sisältöjä, ovat monialaisen yhteistyön ja sen kehittämisen mahdollistajia. Ne eivät kuitenkaan yksinään ole vielä riittäviä edellytyksiä monialaiselle yhteistyölle. (Cameron & Lart & Bostock & Coomber 2014; Hujala & Taskinen & Oksman & Kuronen & Karttunen & Lammin-takanen 2019; Salo 2023.) Yhteiset tilat ja toisten tunteminen luovat monialaista yhteistyötä vain, jos toiminnalla on yhteinen jaettu tavoite (D'Amour & Ferrada-Videla & San Martin-Rodriuez & Beaulie 2005; Hujala ym. 2019).

Yhteistä jaettua tavoitetta monialaiselle yhteistyölle tilojen ja tilojen käytön kuvauksissa ei kuitenkaan kuvata. Sen sijaan niissä kuvaillaan toimintaa, jossa eri palvelusektorit toteuttavat omaa moniammatillista palvelu- tai hoidontarpeen arviointiaan ja toimivat samalla monialaisen yhteistyön portinvartijoina. Tämä näkyy erityisesti yliopistollisen sote-keskuksen tarveselvityksessä. Kun siinä kuvataan tulevan keskuksen vastaanotto toimintaa, kuvaus käsittelee terveydenhuollon vastaanotto toimintaa. Kuvauksissa mainitaan sekä sosiaalipalvelujen palvelupiste ja vastaanotto toiminta että eri sote-alojen yhteiset vastaanottomallit, mutta niitä ei kuvailla samalla tavalla kuin terveydenhuollon palvelupisteen ja vastaanoton toimintaa. (TS, 20–22.)

Tarveselvityksen vastaanotto toiminnan kuvauksissa esitetään, miten hoidontarpeen arvioinnin suorittaa aina terveydenhuollon ammattilainen tukenaan moniammatillinen terveydenhuollon ammattilaisista koostuva tiimi, jolla on konsultaatioyhteys sosiaalialan ammattilaiseen (TS, 21). Toiminnan nähdään vaativan:

(– –) moniammatillisia tiimihuoneita, joissa asiakkaiden sähköiset ja puhelinyhteydenotot käsitellään ja jotka mahdollistavat sujuvat konsultaatiot ammattilaisten välillä. Tiimihuone tarkoittaa noin 20 hengen avointa tilaa, jossa jokaisella on käytettävissään työpiste. (– –) Moniammatillisen tiimin ja päivystävien lääkäreiden ja sairaanhoitajien tiivis yhteistyö ta-

kaa sen, että rajalliset resurssit käytetään mahdollisimman vaikuttavasti ja asiakkaat ohjataan palvelutarpeensa ja sen kiireellisyyden mukaan oikealle ammattilaiselle. Yhteydenpito- ja konsultaatiomahdollisuudet sosiaalipalveluihin ovat kattavat. (TS, 21)

Vain terveydenhuollon ammattilaisille varattu tiimihuone kuvaa sosiaalialan asiantuntijat ulossulkevaa arviointitoimintaa. Kuvauksessa korostuu, miten terveydenhuolto saa yliopistollisen sote-keskuksen vastaanottotoiminnassa palveluita määrittävän aseman suhteessa sosiaalipalveluihin. Kun hoidon- ja palvelutarpeen arvioinnin tekee aina terveydenhuollon ammattilainen, hän arvioi samalla sosiaalihuollon palveluiden tarpeen ja konsultoi sosiaalihuollon ammattilaista vain näitä tarpeita tunnistaessaan. Terveydenhuollon vastaanottotoiminta asemoituu näin kuvattuna sosiaalihuollon palvelujen, ja jopa koko yliopistollisen sote-keskuksen toiminnan, portinvartijaksi ja määrittelee siellä tehtävää sote-alan monialaista työtä. (Salo 2023.)

Terveydenhuollon asema portinvartijana toistuu tarkasteltaessa moniammatillisten tiimihuoneiden sijoittumista yliopistolliseen sote-keskukseen. Terveysasema ja terveydenhuollon moniammatilliset tiimihuoneet sijoittuvat suunnitellun keskuksen kahteen alimpaan kerrokseen, joista alimmassa sijaitsee koko keskuksen sisääntuloaula (TS, Liite 4). Terveysaseman ja terveydenhuollon vastaanottotoimintaa mahdollistavien tiimihuoneiden asettuminen alimman kerroksen sisääntuloaulan yhteyteen sekä sitä seuraavaan kerrokseen (TS, 21) toistaa hoitolaitosrakentamiselle tavanomaista järjestelyä, jossa palvelua johtavat ja ohjaavat asiantuntijat sijoitetaan sisäänkäynnin lähelle (Hillier & Hanson 1984, 183–197; Markus 2006). Näihin kerrokseen sijoittamisen voi tulkita korostavan terveydenhoidon hallitsevaa asemaa yliopistollisen sote-keskuksen toiminnassa (Salo 2023).

Monialaisen yhteistyön portinvartijuus ei ole samalla tavoin yksisuuntaista kehittäjähaastattelujen tilakuvauksissa. Siinä, missä tarveselvityksessä korostuu terveydenhuollon portinvartijan asema sote-alan monialaisuutta määrittävänä tekijänä, kehittäjähaastatteluiden tilakuvauksissa kuvataan molemminpuolista portinvartijuutta sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Kehittäjähaastattelujen monialaisen yhteistyön tilakuvauksissa toistuu ajatus nopeista (etä)konsultaatiokanavista, joiden avulla eri alojen ammattilaiset voivat hyödyntää toistensa asiantuntemusta, kun tunnistavat niihin liittyviä palvelu- ja hoidontarpeita:

(– –) kun huomataan että tässä nyt onkin joku, vaikka sosiaalipuolen nyt asia tai terveyspuolen asia niin, se vois olla tietysti se ihminen siinä samassa rakennuksessaikin tai hän voi olla jossain eri paikassa sitten, mutta et saatais kätevästi niinku se yhteys siihen (– –). (K12)

Näin kuvaten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista tulee toistensa työn ja monialaisen yhteistyön portinvartijoita. Toisin sanoen ammattilaisen tulee tunnistaa toisen alan tai monialaisen palvelun tarve, saada yhteys toisen alan ammattilaiseen ja

käynnistää yhteinen asiakastapaaminen. Näin tulkiten monialaisen yhteistyön olennaisin edellytys on yhteisen asiakkaan tunnistaminen.

Kun yhteinen asiakas on tunnistettu, monialaiselle yhteistyölle pitää löytää sopiva tila. Tilakuvauksissa keskeinen monialaisen yhteistyön tilan vaatimus on riittävä koko. Monialaiseen asiakastapaamiseen kuvaillaan tarvittavan useita ammattilaisia ja tätä varten tilan tulee olla riittävän iso:

(- -) siellä nää moniammatilliset palaverit asiakkaan kanssa niin pidettiin lääkärin huoneessa koska siellä oli se iso pöytä mihin me mahduttiin kaikki, niin tokihan niihin tulee siis tarvitsemaan tilat jossa sitä tehdään että ei me kovinkaan monen meistä sosiaalityöntekijöiden työhuoneesta mahdu sellasta, 60 henkilön kööriä välttämättä. (K2)

Näitä riittävän isoja tiloja ei kuitenkaan kuvata. Niiden asemasta tilakuvauksissa toistuvat visiot vastaanottotilat toisiinsa yhdistävistä takahuoneista, joissa asiantuntijat voivat siirtyä asiakkaan näkymättömissä vastaanottohuoneisiin:

Kenties se asiakas kutsutaan aina näissä asioissa vaikka tuohon huoneeseen ja ne ammattilaiset tulee sieltä sitten jonkun backspacen kautta siihen tilaan ja siirtyvät siellä asiakkaiden näkymättömissä paikasta toiseen. (K17)

Takahuone rinnastuu tilakuvauksissa nopeisiin etäkonsultaatiokanaviin: molempien kuvataan mahdollistavan asiakkaan monialaisen tapaamisen joustavasti ja kustannustehokkaasti. Molemmissa monialaisen tapaamisen portinvartijana toimii asiakasta tapaava ammattilainen, joka konsultoi toisen alan asiantuntijaa, mikäli tunnistaa tämän asiantuntijuuden tai monialaisen asiantuntemuksen tarpeen. Sen sijaan tilakuvauksissa ei kuvata monialaista työtä, jossa eri alojen ammattilaiset kokoontuvat yhdessä asiakkaan kanssa asiakkaan asian äärelle. Niissä kuvataan toistuvasti yksittäisten ammattilaisten ja yhden alan ammattilaisten muodostamien moniammatillisten tiimien mahdollisuuksia hyödyntää toisen asiantuntija-alan ammattilaisten asiantuntijuutta, jos sille tunnistetaan tarve. Toisin sanoen monialaista yhteistyötä, mikäli se ymmärretään työtapana, jossa asiakas, hänen läheisensä, soite-ammattilaiset ja kolmannen sektorin toimijat toimivat asiakasprosessissa yhdessä (Raitakari ym. 2019, 32) ja jolla haetaan ratkaisuja erityisesti kompleksisiin asiakastilanteisiin ja tuen tarpeisiin (Kuluski ym. 2017; Reeves ym. 2010), ei monialaisen työskentelyn tilojen kuvauksissa kuvailla.

Lopuksi

Kehittäjähaastattelujen ja yliopistollisen sote-keskuksen tarveselvityksen tilakuvauksista tekemäni luennan ja tulkinnan perusteella voi esittää, että tilasuunnittelussa ja kehittämisessä ei tunneta tai tunnisteta monialaista yhteistyötä. Tilakuvauksissa kuvatut tilat eivät luo edellytyksiä monialaiselle yhteistyölle sellaisena kuin se on esitetty aiemmassa sosiaalityön tutkimuksessa. Suunnittelussa ja kehittämisessä kuvitellut tilat eivät tue sellaisen monialaisen yhteistyön toteutumista, jonka vuorovaikutustilanteissa eri alojen asiantuntijat ja asiakkaat saavat tasavertaisina osallistua päätösten ja valintojen sekä työskentelyprosessin kulkuun. Kaikille prosessiin osallistuville ei annata mahdollisuuksia saada tietoa tai osallistua yhteisen jaetun tiedon tuottamiseen. Erityisesti asiakkaan rooliksi jää olla työn kohde – ei olla yhteisen työskentelyprosessin tarpeellinen toteuttaja. (ks. Mattila ym. 2021; Raitakari ym. 2019, 102–105.)

Koska monialaista yhteistyötä tukevia tiloja ei tilasuunnittelussa kuvitella, voidaan esittää myös, että tilasuunnittelussa unohdetaan sosiaalityölle tyypilliset kompleksiset asiakastilanteet ja tuen tarpeet. Monialaisen yhteistyön käsitettä ja käytäntöjä kehitetään nimenomaan siksi, että voitaisiin vastata monia palveluja samanaikaisesti tarvitsevien asiakkaiden avun ja tuen tarpeisiin (Kuluski ym. 2010; Raitakari ym. 2019; Reeves ym. 2010). Kun tilasuunnittelussa huomio kohdistuu syvää integraatiota tarvitsevan monialaisen yhteistyön asemasta kevyempää integraatiota tarvitsevaan sote-alojen välisten konsultaatioiden kehittämiseen (Mattila ym. 2021; Suominen tämä teos luku 3), eivät tilasuunnittelussa kuvatut työskentelytavat ole kohdistettu sosiaalityölle tyypillisten monimutkaisten asiakastilanteiden ratkaisemiseen.

Samalla tilojen suunnittelua ja kehittämistä näyttää tilakuvauksista tekemieni tulkintojen perusteella hallitsevan näkemys sote-integraatiosta ennen kaikkea eri ammattialojen sisäisenä integraationa. Kuvauksissa toistuivat sellaiset työskentelytavat, jotka ylläpitävät portinvartijuuksien kautta rajoja eri sote-professioiden välillä ja aito monialaisuus kuihtuu moniammatillisuudeksi. Näin tulkittuna tilakuvauksissa uusinetaan sote-professioiden välisiä rajoja ja toisista alan asiantuntijoista erottautumisen identiteettejä. (ks. Paasi 2002, 158.) Tämä puolestaan ylläpitää sitä sote-alojen välistä siiloutumista, jota sote-integraatiolla nimenomaisesti pyritään purkamaan (STM 2020).

Lopuksi on vielä nostettava esiin yksi näkemys tilojen roolista työtä ohjaavina reunaehtoina. Vaikka monialainen yhteistyö sellaisena kuin se esitetään sosiaalityön tutkimuksessa jää vaille tukea tarkastelemisani tilakuvauksissa, se ei välttämättä ole itseään toteuttava ennuste. Siitä huolimatta, että tilat vaikuttavat vahvasti siihen, millaista työtä niissä voidaan tehdä (Harjunheimo & Peteri 2023), rakennetun tilan merkitykset muotoutuvat lopulta vasta tilan ja käyttäjien kohtaamisissa (Saarikangas 2002, 48–49) ja käyttäjät aktualisoivat tilan erilaisia mahdollisuuksia omalla toiminnallaan (Saarikangas 2002, 69). Tilojen asettamien reunaehtojen sisällä on mahdollista tehdä monialaista yhteistyötä, jos eri sote-alojen ammattilaiset löytävät yhteisen tavoitteen ja tahtotilan monimutkaisten asiakastilanteiden ja tuen tarpeiden ratkaisemiseksi (D'Amour ym. 2005; Hujala ym. 2019).

Keskeiset havainnot

- Tilasuunnittelu ja kehittäminen eivät suoraan tue sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota, eikä niillä vastata sosiaalityölle tyypillisiin kompleksisiin asiakastilanteisiin ja tuen tarpeisiin.
- Digipalvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä jää huomioimatta, miten digiarkkitehtuuri ohjaa työntekijöiden ja asiakkaiden toimintaa ja vaikuttaa toiminnan ehtoihin ja luonteeseen.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon vastaanottotilojen suunnittelussa toistuvat julkiselle sote-rakentamiselle tyypillinen laitospäätös ja ammattilaisten asema portinvartijoina suhteessa asiakkaisiin, mikä ei jätä aitoa mahdollisuutta monialaiselle yhteistyölle.
- Monialaisten tilojen suunnitteluun ja kehittämiseen kytkeytyy erilaisia, jopa ristiriitaisia, näkemyksiä monialaisen työskentelyn luonteesta ja tavoitteista, mikä ei tue kompleksisiin asiakastilanteisiin vastaavan monialaisen yhteistyön mahdollisuuksia.

Rahoitus

STM – yliopistotasoisien sosiaalityön tutkimusrahoitus, 2021–2022 (päätös 21.12. 2020, nro VN/25203/202). Tutkimushanke: Integroitu työote uusiutuvassa sote-keskuksessa (INSOTE): Kohti dialogisuutta, osallisuutta ja tilallisuutta. Toteuttaja Tampereen yliopisto yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Lähteet

- Bryant, Lia & Williams, Charlotte (2020) Place and space in social work. *Qualitative Social Work* 19 (3), 321–336. <https://doi.org/10.1177/1473325020918794>
- Cameron, Alisa & Lart, Rachel & Bostock, Lisa & Coomber, Caroline (2014) Factors that promote and hinder joint and integrated working between health and social care services: a review of research literature. *Health and Social Care in the Community* 22 (3), 225–233. <https://doi.org/10.1111/hsc.12057>
- Christensen, Michael & Frederiksen, Anne Bølle & Madsen, Karin Brantbjerg (2022) What kind of social work in what kind of virtual space? *Nordic Social Work Research* 12 (3), 339–349. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2021.1999309>
- D'Amour, Danielle & Ferrada-Videla, Marcela & San Martin-Rodriuez, Leticia & Beaulie, Marie-Dominique (2005) The conceptual basis for interprofessional collaboration: Core concepts and theoretical frameworks. *Journal of Interprofessional Care* 19 (S1), 116–131. <https://doi.org/10.1080/13561820500082529>
- Dovey, Kim (2010) *Becoming Places. Urbanism/Architecture/Identity/Power*. Lontoo: Routledge.
- Edwards, Anne (2017) Revealing relational work. Teoksessa Anne Edwards (toim.) *Working Relationally in and across Practices. A Cultural-Historical Approach to Collaboration*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–24.
- Foucault, Michel (1997) Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias. Teoksessa Neil Leach (toim.) *Rethinking Architecture. A reader in cultural theory*. Lontoo: Routledge, 350–356.
- Grittner, Alison L. & Burns, Victoria F. (2021) Enriching social work research through architectural multisensory methods: Strategies for connecting the built environment and human experience. *Qualitative Social Work* 20 (3), 792–812. <https://doi.org/10.1177/1473325020924456>
- Haarni, Tuukka (1997) Joustavia tiloja. Vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa. Teoksessa Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.) *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Tampere: Vastapaino, 87–104.
- Harjunheimo, Freja & Peteri, Virve (2023) Säättöä ja sähläämistä. Terveysaseman tilamuutos ja työntekijöiden eletty tila. *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (5–6), 465–475. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20231211153178>
- Hautamäki, Ranja & Laine, Silja (2021) ”Suuria suuntaviivoja” – Puistovyöhykkeet Helsingin 1910-luvun kaupunkisuunnitelmissa. Teoksessa Tanja Vahtikari, Terhi Ainiala, Aura

- Kivilaakso, Pia Olsson & Panu Savolainen (toim.) *Humanistinen kaupunkitutkimus*. Tampere: Vastapaino, 311–343.
- Helén, Ilpo (2023) Dataohjautuvaa terveydenhoitoa tarinoimalla tekemässä. Asiantuntijapuheen kertomuksellinen lupauksellisuus. *Kulttuurintutkimus* 40 (2), 7–26. <https://journal.fi/kulttuurintutkimus/article/view/125128>
- Hillier, Bill & Hanson, Julianne (1984) *The social logic of space*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Honkasalo, Marja-Liisa & Jylhänkangas, Leila & Leppo, Anna (2022) Johdanto: Toimijuutta haavoittuvuuden ehdoilla. Teoksessa Honkasalo, Marja-Liisa & Jylhänkangas, Leila & Leppo, Anna (toim.) *Haavoittuva toimijuus. Sairastaminen ja hoiva hyvinvointivaltion laitamilla*. Tampere: Vastapaino, 7–43.
- Hujala, Anneli & Taskinen, Helena & Oksman, Erja & Kuronen, Risto & Karttunen, Anna & Lammintakanen, Johanna (2019) Sote-ammattilaisten monialainen yhteistyö. Paljon palveluja tarvitsevat etusijalle. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (5–6), 592–600. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019112744444>
- Häkli, Jouni (1999) *Meta Hodos. Johdatus ihmismaantieteeseen*. Tampere: Vastapaino.
- Jeyasingham, Dharman (2014) The Production of Space in Children's Social Work: insights from Henri Lefebvre's Spatial Dialectics. *British Journal of Social Work* 44, 1879–1894. <https://www.doi.org/10.1093/bjsw/bct053>
- Jeyasingham, Dharman (2016) Open spaces, supple bodies? Considering the impact of agile working on social work office practices. *Child and Family Social Work* 21 (2), 209–217. <https://www.doi.org/10.1111/cfs.12130>
- Jeyasingham, Dharman (2020) Entanglements with offices, information systems, laptops and phones: How agile working is influencing social workers' interactions with each other and with family. *Qualitative Social Work* 19 (3), 337–358. <https://doi.org/10.1177/1473325020911697>
- Jones, Jamie Keaton (2020) A place for therapy: Clients reflect on their experiences in psychotherapists' offices. *Qualitative Social Work* 19 (3), 406–423. <https://doi.org/10.1177/1473325020911676>
- Juhila, Kirsi (2018) *Aika, paikka ja sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (2022) Koti asiakkaan ja työntekijän kohtaamisen paikkana. Teoksessa Raitakari, Suvi & Günther, Kirsi & Räsänen, Jenni-Mari (toim.) *Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus*. Tampere: Tampere University Press, 59–84. <https://doi.org/10.61201/tup.744>
- Juhila, Kirsi & Dall, Tanja & Hall, Christopher & Koprowska, Juliet (toim.) (2021) *Interprofessional Collaboration and Service Users Participation. Analysing Meetings in Social Welfare*. Bristol: Policy Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1gbrw72>
- Juhila, Kirsi & Raitakari, Suvi (2022) Kotikäyntityön rajat ja rajattomuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Teoksessa Suvi Raitakari, Kirsi Günther & Jenni-Mari Räsänen (toim.) *Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus*. Tampere: Tampere University Press, 123–152. <https://doi.org/10.61201/tup.744>
- Juhila, Kirsi & Ranta, Johanna & Holmberg, Suvi (2022) Kotiin paikantuvan tutkimuksen metodologisia lähtökohtia. Teoksessa Suvi Raitakari, Kirsi Günther & Jenni-Mari Räsänen (toim.) *Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus*. Tampere: Tampere University Press, 85–119. <https://doi.org/10.61201/tup.744>

- Kanerva, Liisa (2002) Tila renessanssin arkkitehtuurissa. Teoksessa Taina Syrjäma & Janne Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Helsinki: SKS, 98–110.
- Kekoni, Taru & Mönkkönen, Kaarina & Hujala, Anneli & Laulainen, Sanna & Hirvonen, Jukka (2019) Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa Kaarina Mönkkönen, Taru Kekoni, Taru & Aini Pehkonen (toim.) *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus, 15–46.
- Kharicha, Kalpa & Ilffe, Steve & Levin, Enid & Davey, Barbara & Fleming, Cass (2005) Tearing down the Berlin wall: social workers' perspectives on joint working with general practice. *Family Practice* 22 (4), 399–405. <https://doi.org/10.1093/fampra/cmio10>
- Kiuru, Hilla & Outila, Marjo & Valokivi, Heli (2019) Vanhan ihmisen haavoittuvuus ja hoivateknologia kodissa. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala & Nina Peronius (toim.) *Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino, 347–377.
- Kivistö, Mari (2019) Sosiaalityön eettinen toimijuus digitalisaatiossa – esimerkkinä vammaissosiaalityö. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala & Nina Peronius (toim.) *Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino, 199–223.
- Korjonen-Kuusipuro, Kristiina & Saari, Eveliina (2021) Huolta, ärsyyntymistä, pelkoa ja ahdistusta. Ikääntyvien kielteiset tunteet digitalisaatiossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (4), 371–382. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021091546268>
- Kuluski, Kerry & Ho, Julia W. & Hans, Parminder Kaur & La Nelson, Michelle (2017) Community care for people with complex needs: Bridging the gap between health and social care. *International Journal of Integrated Care* 17 (4), 1–11. <https://doi.org/10.5334/ijic.2944>
- Kuusisto, Olli & Merisalo, Maria & Kääriäinen, Jukka (toim.) (2022) *Digiosallisuus Suomessa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:10. Helsinki: Valtioneuvosto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163789>
- Kymäläinen, Päivi (2009) Kaupunkitaide ja julkisen tilan hetkittäiset käytöt. Teoksessa Seija Ridell, Päivi Kymäläinen & Timo Nyysönen (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press, 91–113. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7849-9>
- Lalani, Mirza & Marshall, Martin (2022) Co-location, an enabler for service integration? Lessons from an evaluation of integrated community care teams in East London. *Health & social care in the community* 30 (2), 388–396. <https://doi.org/10.1111/hsc.13211>
- Lefebvre, Henri (1991) *The Production of Space*. Transl. by Donald Nicholson-Smith. Oxford: Blackwell Publishing.
- Lehtonen, Mikko (1996) *Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino.
- Lessig, Lawrence (1999) The Law of the Horse. What Cyberlaw Might Teach? *Harvard Law Review* 113 (2), 501–546. <https://doi.org/10.2307/1342331>
- Lundberg, Kjetil G. & Syltevik, Liv Johanne (2016) Everyday interaction at front-line. The case of the Norwegian all-in-one bureaucracy. *Journal of Organizational Ethnography* 5 (2), 152–166. <https://doi.org/10.1108/JOE-12-2015-0026>

- Manovich, Lev (2002) Navigoitava tila - tilan arkeologia digitaalisuuden aikakaudella. Suom. Petri Saarikoski. Teoksessa Taina Syrjämaa & Janne Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Helsinki: SKS, 111–128.
- Markus, Thomas A. (1993) *Buildings & Power. Freedom and Control in the Origin of Modern Building Types*. Lontoo: Routledge.
- Markus, Thomas A. (2006) Built Space and Power. Teoksessa Clegg, Stewart & Kornberger, Martin (toim.) *Space, Organizations and Management Theory*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, 129–142.
- Mattila, Eija & Kallio, Tomi J. & Saru, Essi (2021) Sivistyksen ja soten yhteistyö kunnissa – askeleita kohti syvempää palveluintegraatiota. *Hallinnon Tutkimus* 40 (3), 170–186. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021112356436>
- Mäkinen, Maarit (2009) *Digitaalinen voimistaminen paikallisten yhteisöjen kehittämisessä*. Tampere: Tampere University Press.
- Mönkkönen, Kaarina & Leinonen, Leena & Arajärvi, Miina & Hovatta, Anna-Elina & Tusa, Nina & Salokangas, Katri (2019) Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa Kaarina Mönkkönen, Taru Kekoni & Aini Pehkonen (toim.) *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus, 47–88.
- Paasi, Anssi (2002) Rajat ja identiteetti globalisoituvassa maailmassa. Teoksessa Syrjämaa, Taina & Tunturi, Janne (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Helsinki: SKS, 154–176
- Peteri, Virve (2006) Mediaksi kotiin. *Tutkimus teknologioiden kotouttamisesta*. Tampere: Tampere University Press.
- Poland, B & Lehoux, P. & Holmes, D. & Andrews G. (2005) How place matters: unpacking technology and power in health and social care. *Health and Social Care in the Community* 13(2), 170–180. <https://www.doi.org/10.1111/j.1365-2524.2005.00545.x>
- Pöysä, Jyrki (2010) Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina. Teoksessa Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo (toim.) *Vaeltavat metodit*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 331–360.
- Pöysä, Jyrki (2015) *Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Raitakari, Suvi & Günther, Kirsi & Räsänen, Jenni-Mari (2022) Johdanto: Koti hyvinvointityön ja haavoittuvuuden kohtaamisen ympäristönä. Teoksessa Suvi Raitakari, Kirsi Günther & Jenni-Mari Räsänen (toim.) *Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus*. Tampere: Tampere University Press, 7–22. <https://doi.org/10.61201/tup.744>
- Raitakari, Suvi & Räsänen, Jenni-Mari & Kostiaainen, Tuula & Juhila, Kirsi (2019) *Integroiva työtapamuotoutuvassa perhekeskuskontekstissa. Kriittisten tekijöiden tarkastelua*. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1020-2>
- Reeves, Scott & Lewin, Simon & Espin, Sherry & Zwarenstein, Merrick (2010) *Interprofessional Teamwork for Health and Social Care*. Lontoo: Blackwells.
- Ridell, Seija (2009) Julkista elämää digitaalisen verkkopussin solmukohdassa. Teoksessa Seija Ridell & Päivi Kymäläinen & Timo Nyssönen (toim.) *Julkisen tilan poietiikkaa ja politiikkaa. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press, 293–322.

- Ridell, Seija (2011) *Elämää Facebookin ihmemaassa*. Tampere: Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö.
- Ridell, Seija & Kymäläinen, Päivi & Nyyssönen, Timo (2009) Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. Teoksessa Seija Ridell & Päivi Kymäläinen & Timo Nyyssönen (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press, 7–38.
- Rönkkö, Emilia & Tourula, Marjo & Härkönen, Esko & Rautio, Arja & Hentilä, Helka-Liisa (2017) Julkisen rakennushankkeen ennakoiva tarveselvitys- ja suunnitteluprosessi. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (4), 448–457. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017121855886>
- Saarikangas, Kirsi (2002) Merkityksellinen tila: lähiöasuminen arkkitehtuurin, asukkaiden, menneen ja nykyisen kohtaamisena. Teoksessa Taina Syrjämaa & Janne Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Helsinki: SKS, 48–75.
- Salo, Arttu (2023) Sote-alan monialaisuus yliopistollisen sosiaali- ja terveyskeskuksen tarveselvityksessä. *Alue ja Ympäristö* 52 (1), 22–37. <https://doi.org/10.30663/ay.124783>
- Salo, Arttu (2021) Huono-osaiset miehet Rytmihäiriö-yhtyeen sanoituksissa – esimerkkitutkimus representaatioanalyysistä. Teoksessa Aho, Timo & Nieminen, Jiri & Salo, Arttu (toim.) *Miestutkimuksen metodologiaa*. Tampere: Vastapaino, 211–235.
- Salo, Arttu (2020) Monitasoinen ja joustava eroisyys, miehisuus ja alkoholi Lauri Ahtisen sarjakuvaramaanissa Eropäiväkirja. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 33 (2), 9–24.
- Saresma, Tuija (2021) Manosfäärin maskulismi - nettikeskustelujen performatiivisuutta analysoimassa. Teoksessa Timo Aho, Jiri Nieminen & Arttu Salo (toim.) *Miestutkimuksen metodologiaa*. Tampere: Vastapaino, 189–210.
- Stanley, Nicky & Larkins, Cath & Austerberry, Helen & Farrelly, Nicola & Manthorpe, Jill & Ridley, Julie (2016) Rethinking place and the social work office in the delivery of children's social work services. *Health and Social Care in the Community* 24 (1), 86–94. <https://www.doi.org/10.1111/hsc.12192>
- STM (2020) *Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020–2022*. Ohjelma ja hankeopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4136-6>
- Tarveselvitys* (2022). Kaupin yliopistollinen sote-keskus 11.5.2022. [https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_662022/Kaupin_yliopistollisen_sosiaali_ja_terve\(267689\)](https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_662022/Kaupin_yliopistollisen_sosiaali_ja_terve(267689))
- Tunturi, Janne & Syrjämaa, Taina (2002) Johdanto. Teoksessa Taina Syrjämaa & Janne Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Helsinki: SKS, 7–29.
- Weeks, Wendy (2004) Creating attractive services which citizens want to attend. *Australian Social Work* 57 (4), 319–330. <https://doi.org/10.1111/j.0312-407X.2004.00162.x>